

نام و نام خانوادگی:

نام آزمون: مرور آرایه های ادبی

گزینه‌ش و طراحی: احسان سعیدی‌نیا

موسسه اندیشه مهر

علامه طباطبائی

دبیرستان علامه طباطبائی شریعتی

۱) ترتیب درست ابیات زیر از نظر داشتن آرایه‌های «ایهام، تلمیح، جناس، حسن تعلیل، کنایه» در کدام گزینه آمده است؟

- الف) من آن حسن غریبم کاروان آفرینش را که جای سیلی اخوان بود نیل بناگوشم
ب) من که باشم کز چو من بی قدر یادآورده‌ای نامه از ننگ همین معنی به خود پیچیده است
ج) بال پرواز فلک داری و قانع شده‌ای که به بزمی که روی جای به بالا گیری
د) ای دل دویدن از پی آن بی‌وفا بس است گر تو هنوز سیر نگشتی مرا بس است
ه) جز قلب تیره هیچ نشد حاصل و هنوز باطل در این خیال که اکسیر می‌کنند
- ۱) ه - الف - ج - ب - د ۲) الف - ب - ج - ه - د ۳) ه - الف - ب - د - ج ۴) الف - ب - ه - د - ج

۲) در بیت: «بر در خانه منم ای مه و ای مشتری / جمله منم تو شده گشته من از من بری». کدام آرایه‌های ادبی یافت می‌شود؟

- ۱) تشبیه - کنایه - تکرار - ایهام
۲) کنایه - جناس - تکرار - استعاره
۳) جناس - تشخیص - ایهام - حس آمیزی
۴) تشبیه - مراعات النظیر - کنایه - مجاز

۳) آرایه استعاره در کدام بیت بیشتر است؟

- ۱) به خنده از لب خود پُر شکر کنی دامن
۲) هر کجا نقاش نقش قامت و لعلش کشید
۳) به چون تو محتشمی بی‌بها سخن ندهم
۴) چون بگویی بفشانی گهر از حقّ لعل
- ۱) مرا چو چشم در اندازد از گریبان دُر
۲) جلوه طوبی نگر، سرچشمه کوثر ببین
۳) بده ز لعل شکر بار قند و بستان دُر
۴) چون بخندی بنمایی ز شکر مروارید

۴) آرایه‌های بیت زیر، در کدام گزینه تماماً درست آمده است؟

- «نیشکر با همه شیرینی اگر لب بگشایی پیش نطق شکرینت چو نی انگشت بخاید»
- ۱) استعاره، حس آمیزی، مجاز، حسن تعلیل
۲) استعاره، حس آمیزی، نغمه حروف، کنایه
۳) تشبیه، مجاز، حسن تعلیل، ایهام تناسب
۴) تشبیه، ایهام، نغمه حروف، مراعات نظیر

۵) آرایه های تشبیه در کدام بیت بیشتر است؟

- ۱) صد خار بلا از دل دیوانه ما خاست
۲) ای سیل اشک خاک وجودم به باد ده
۳) سروی است قامت تو از ناز سر کشیده
۴) مرغ دل تا دام زلف و دانه خال تو دید
- ۱) هر روز که بی ساقی گل چهره نشستیم
۲) تا بر دل کسی ننشیند غبار من
۳) ماهی است عارض تو از نور آفریده
۴) طایر اندیشه ام افتاد در دام هوس

۶ آرایه «متناقض نما» در همه گزینیه‌ها به جز گزینۀ دیده می‌شود.

۱ نماز در خم آن ابروان محرابی	کسی کند که به خون جگر طهارت کرد
۲ دلق گدای عشق را گنج بود در آستین	زود به سلطنت رسد هر که بود گدای تو
۳ ز فکر تفرقه باز آ تا شوی مجموع	به حکم آن که چو شد اهرمن سروش آمد
۴ دعایی گر نمی‌گویی به دشنامی عزیزم کن	که گر تلخ است، شیرین است از آن لب هر چه فرمایی

۷ در بیت «بوسه‌ای گر نرُبوده ست ز یاقوت لبش / دهن لاله چرا تا به جگر سوخته است؟» کدام آرایه‌های ادبی یافت می‌شود؟

۱ تشبیه، استعاره، مراعات نظیر، حسن تعلیل	۲ استعاره، تشبیه، حسن تعلیل، تلمیح
۳ نغمه حروف، تشبیه، جناس، اغراق	۴ استعاره، تشبیه، اغراق، تلمیح

۸ در کدام بیت، همه آرایه‌های «تشخیص، ایهام، استعاره و کنایه» وجود دارد؟

۱ زنده کنند و باز پر و بال نو دهند	هر چند بر کنید شما پر و بال گل
۲ گل را مدد رسید ز گلزار روی دوست	تا چشم ما نبیند دیگر زوال گل
۳ امروز روز شادی و امسال، سال گل	نیکوست حال ما که نکو باد حال گل
۴ جامه‌دران رسید گل از بهر داد ما	زان می‌دریم جامه به بوی وصال گل

۹ آرایه‌های مقابل کدام بیت، «تماماً» درست است؟

۱ در چنگ آرزویت سوزم چو عود و سازم / چون چنگ ار بسازی، چون عودم ار بسوزی (ایهام تناسب، حسن تعلیل)
۲ تا در غمت گریان شدم هم شاد و هم خندان شدم / این گریه مستانه شد سرمایه خندیدم (پارادوکس، حس آمیزی)
۳ کی به اقیانوس وصلت دست می‌یابم که هست / طالع طوفانی از هجران طولانی تو (جناس، تضاد)
۴ چشمه حیوان به تاریکی در است / لؤلؤ اندر بحر و گنج اندر خراب (تلمیح، استعاره)

۱۰ آرایه‌های مقابل همه ابیات به جز بیت گزینۀ درست است.

۱ لاله‌ای بی‌داغ از دل بر نیاید سنگ را / کوهکن تا خون خود در دامن کهسار ریخت (تلمیح - حسن تعلیل)
۲ تو مپندار که دور از تو اگر خاک شوم / آتش عشق من از باد هوا بنشیند (ایهام - تشبیه)
۳ نیست با گفتار لب، کیفیت گفتار چشم / خوش تر است از لعل گویا، چشم گویایی مرا (استعاره - ایهام)
۴ مگس را شوق شکر می‌شود از زهر چشم افزون / ز راندن خیره‌تر گردد گدا چون بی‌حیا افتاد (تشخیص - اسلوب معادله)

۱۱ یکی از آرایه‌های مقابل کدام بیت، نادرست است؟

۱ دل چه خورده است عجب دوش که من مخمورم / یا نمکدان که دیده‌ست که من در شورم (ایهام، جناس)
۲ گر شکر خنده آن پسته شیرین نبود / به چه معلوم توان کرد که او را دهن است (کنایه، استعاره)
۳ در آتش بی‌شعله هجران چه شرهاست / جان سوخته داند که ننگجد به کلامی (تشبیه، تناقض)
۴ ز پشت آینه روی مراد نتوان دید / تو را که روی به خلق است از خدا چه خبر (اسلوب معادله، تضاد)

۱۲) آرایه‌های مقابل تمام ابیات درست آمده است؛ به جز:

- ۱) دانشی را لطف کن کز وی محبت سرزند / شاید از اکسیر عشقت این مس من زر شود (استعاره - تشبیه)
- ۲) سر شراب عشقش مست مدام داند / هشیار چون نخورده است او را خبر چه باشد؟ (ایهام - تضاد)
- ۳) سرو اگر چند بلند است ز اشجار چمن / پیش نخل قد رعناى تو از پستان است (جناس - مجاز)
- ۴) گر نه صائب داغدار از رفتن پروانه است / شمع خاکستر چرا در انجمن بر سر کند؟ (تشخیص - تلمیح)

۱۳) کدام گزینه آرایه‌های بیت زیر را نشان می‌دهد؟

«در راه غمت هست به کف جان جهانی گرم است به سودای تو بازار محبت»

- ۱) استعاره، مراعات نظیر، اسلوب معادله، جناس، مجاز
- ۲) تشبیه، تلمیح، ایهام، تشخیص، ایهام تناسب
- ۳) حس آمیزی، اغراق، استعاره، کنایه، حسن تعلیل
- ۴) مجاز، کنایه، تشبیه، جناس، ایهام تناسب

۱۴) ترتیب توالی ابیات به لحاظ داشتن آرایه‌های «استعاره، متناقض‌نما، جناس، حسن تعلیل، ایهام» کدام است؟

- الف) جوی‌ها بسته‌ام از دیده به دامن که مگر در کنارم بنشانند سهی بالایی
 - ب) به پستی نیز معراجی است، اگر آزاده‌ای بیدل! صدای آب شو، ساز ترقی کن تنزل را
 - ج) دوستان در پرده می‌گویم سخن گفته خواهد شد به دستان نیز هم
 - د) هان تا لب شیرین نستاند دلت از دست کان کز غم او کوه گرفت از کمر افتاد
 - ه) چو هر چه هست همه اصل خویش می‌جویند ز شوق جمله ذرات در سفر بینی
- ۱) الف، د، ب، هـ ج ۲) الف، ب، ج، هـ د ۳) ج، الف، د، هـ ب ۴) ج، ب، الف، هـ د

۱۵) آرایه‌های «اسلوب معادله، کنایه، ایهام تناسب، حس آمیزی و حسن تعلیل» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

- الف) آه از این قوم سیه دل که گران می‌دانند به زر قلب، وصال مه کنعانی را
 - ب) از آن دندان ز پیران گردش افلاک می‌گیرد که از غفلت نیندازی به پیری لب گزیدن را
 - ج) جان محال است که در جسم بود فارغ بال خواب، آشفته بود مردم زندانی را
 - د) دل آگاه ز تحریک هوا آسوده است نیست از باد، خطر تخت سلیمانی را
 - ه) در این ماتم سرا تا یک نفس چون صبح مهمانی به شکر خنده شیرین دار کام تلخ کامان را
- ۱) ج، الف، د، هـ ب ۲) ج، د، هـ، الف، ب ۳) د، الف، ج، هـ ب ۴) د، ب، الف، ج، هـ

پاسخ نامه تشریحی

۱) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ایهام ← هـ (قلب: ۱- دل ۲- دروغ، ناراست)

تلمیح ← الف (اشاره به داستان حضرت یوسف)

جناس ← ج (بال و بالا جناس ناقص افزایشی دارند)

حسن تعلیل ← ب (علت به خود پیچیدن نامه ننگ داشتن از گفتن سخنان دانسته شده است (دلیل غیرواقعی))

کنایه ← د (دویدن از پی چیزی)

۲) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ کنایه: بر در خانه بودن / جناس ناهمسان: مَه و مَن، بَر و دَر / تکرار: مَن / استعاره: مَه و مشتری هر دو استعاره اند از معشوق.

۳) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ «لعل» در گزینه ۲ / «دَر» و «گریبان چشم» در گزینه ۱ / لعل، قند و دُر» در گزینه ۳ / «گهر، حقه لعل، شکر، مروارید» در گزینه ۴

۴) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ لب گشودن نیشکر (تشخیص و استعاره) / نطق شیرین (حسن آمیزی) / تکرار صامت (ش) نغمه حروف / لب گشودن کنایه از سخن گفتن / انگشت خابیدن: کنایه از تعجب کردن و حیرت

۵) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ مرغ دل / دام زلف / دانه خال / طایر اندیشه / دام هوس

۶) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ در گزینه ۱، «طهارت کردن به خون»، در گزینه ۲، «گنج در آستین دلق گدا» بودن و در گزینه ۴، «به دشنام، عزیز کردن» و «شیرین بودن در عین تلخی» آرایه تناقض است. اما گزینه ۳ تناقض ندارد.

۷) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ تشبیه (اضافه تشبیهی): یاقوت لب: تشبیه لب (مشبه) به یاقوت (مشبه به) (وجه شبه: سرخی و درخشندگی)

استعاره: جان بخشیدن به گل لاله و نسبت دادن دهان به او، تشخیص و به تبع آن، استعاره به شمار می‌رود.

مراعات نظیر: بوسه، لب، دهن / لب، دهن، جگر

حسن تعلیل: شاعر دلیل جگر سوخته بودن گل لاله (سیاهی درون آن) را گرمی بوسه‌ای می‌داند که لاله از لب معشوق ربوده است.

۸) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ تشخیص و استعاره ← گل (به دلیل جامه دریدن و آمدن). ایهام به خاطر واژه ی «بو» که در هر دو معنای زیر پذیرفته است: ۱- شمیم، بوی ۲- آرزو به خاطر «جامه دریدن گل» و «جامه دریدن ما»

«جامه دریدن» یک صفت انسانی است. نسبت دادن صفات انسانی به موجودی غیر انسان تشخیص و استعاره است.

«جامه دران بودن گل» کنایه از شکفتگی و باز شدن گلبرگ‌های گل است.

«بو» دارای دو معنی است: ۱- رایحه خوش ۲- امید و آرزو.

هر دو معنی این واژه در بیت کاربرد دارد. اما تحلیل گزینه ۲: بیت ایهام ندارد. بال و پر گل: استعاره و تشخیص. / «بال و پر دادن به کسی» کنایه از اهمیت دادن و توجه کردن، فرصت شکوفایی به کسی دادن

۹) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ گزینه ۱: واژه "عود" ایهام تناسب دارد / بیت حسن تعلیل ندارد.

گزینه ۲: در غمت هم شادم و هم خندان: پارادکس / بیت حسن آمیزی ندارد.

گزینه ۳: طولانی و طوفانی: جناس / هجران و وصل: تضاد

گزینه ۴: چشمه حیوان: تلمیح دارد به داستان حضرت خضر (ع) / بیت استعاره ندارد.

۱۰) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ بررسی همه گزینه‌ها:

گزینه ۱: «۱» : کوهکن (فرهاد) تلمیح دارد به داستان شیرین و فرهاد. شاعر علت سیاهی وسط لاله را داغدار بودن از مرگ فرهاد می‌داند. پس حسن تعلیل دارد.

گزینه ۲: «دور از تو» ایهام دارد به: ۱- دور از جان تو باد. ۲- دوری از تو. «آتش عشق»

اضافه تشبیهی است.

گزینه ۳: «۳» : «لعل» استعاره از لب / ایهام ندارد.

گزینه ۴: «۴» : «شوق داشتن مگس» تشخیص / مصراع دوم مصداق و مثالی برای توجیه مفهوم مصراع اول است. پس «اسلوب معادله» دارد.

۱۱) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ در مصراع دوم، «که» اول به معنای «چه کسی» و «که» دوم به معنای حرف ربط باهم جناس همسان (تام) دارند.

این بیت ایهام ندارد. ایهام تناسب دارد. ← شور: ۱- شور و هیجان ۲- مزه شور (با نمکدان تناسب دارد).

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲: کنایه ← شکرخنده (خنده زیبا) / استعاره ← پسته ← دهان

گزینه ۳: تشبیه (اضافی) ← آتش هجران / تناقض ← آتش بی شعله

گزینه ۴: مصراع اول مصداقی برای مصراع دوم است. (اسلوب معادله) / تضاد ← پشت و روی

۱۲) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ بررسی گزینه‌ها:

گزینه ۱: «۱» : «مس» استعاره از وجود بی‌ارزش / «اکسیر عشق» اضافه تشبیهی

گزینه ۲: «۲» : «مدام» ایهام: ۱- همیشه ۲- شراب / «مست و هشیار» تضاد

گزینه ۳: «۳» : «است و پست» جناس / «چمن» مجازاً باغ

گزینه ۴: «۴» : «داغدار بودن شمع» تشخیص / تلمیح ندارد.

۱۳) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ جهان ← مجازاً مردم جهان / جان به کف بودن ← کنایه از تسلیم بودن و جانفشانی / جناس افزایشی بین ← جان و جهان / بازار محبت ← اضافه تشبیهی: محبت را به بازاری تشبیه کرده است که از عشق معشوق گرم و پر رونق است.

ایهام تناسب: سودا ← ۱- عشق و عاشقی / ۲- سوداگری و داد و ستد که با بازار تناسب دارد.

۱۴) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ الف: استعاره: «جوی» استعاره از «اشک» (ب) متناقض‌نما: معراج بودن پستی / ج: جناس: «دوستان و دستان» (هـ) حسن تعلیل: شاعر برای حرکت ذرات،

دلیل شاعرانه و ادبی (غیرواقعی) بیان کرده است. د: ایهام: شیرین: ۱- مزه شیرین ۲- بانوی ارمنی

۱۵) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ب: لب گزیدن پیران که علت نداشتن دندان پیران است.

ج: مصرع دوم تمثیلی بر مصرع اول است / الف: سیه دل: کنایه

د: هوا: ایهام تناسب ۱- هوس / میل ۲- فضا که با باد و تخت سلیمان تناسب دارد.

هـ: شکرخنده‌ی شیرین: حسن آمیزی

پاسخنامه کلیدی

۱	۱	۲	۳	۴
۲	۱	۲	۳	۴
۳	۱	۲	۳	۴
۴	۱	۲	۳	۴

۵	۱	۲	۳	۴
۶	۱	۲	۳	۴
۷	۱	۲	۳	۴
۸	۱	۲	۳	۴

۹	۱	۲	۳	۴
۱۰	۱	۲	۳	۴
۱۱	۱	۲	۳	۴
۱۲	۱	۲	۳	۴

۱۳	۱	۲	۳	۴
۱۴	۱	۲	۳	۴
۱۵	۱	۲	۳	۴